

Pääkirjoitus

Kaiken maailman yrittäjäsubjekteja

Heidi Henriikka Mäkelä & Antti Lindfors

Väitöskirjatutkijan tai jo väitelleen humanistitieteilijän asema ei liene koskaan ollut erityisen kadehdittava ainakaan työn epävarmuuden tai palkan näkökulmasta. Viimeisen parinkymmenen vuoden aikana näitä työnkuvia koskevat muutokset ovat kuitenkin olleet nopeampia ja jossain määrin kivuliaampia kuin aiemmin, sillä tutkijoiden työ- ja toimintaympäristöä on nopealla aikataululla uudelleenorganisoitu *huippu-*, *kilpailu-* ja *säätiöyliopiston* tapaisin ideaalirakennelmin ja diskursiivisin kehystyksin (esim. Koskiahho 2021; Kuusela et al. 2021; Rinne et al. 2015). Nämä korkeakoulupolitiikan murrokset ja tutkijantyön uudet kontekstualisoinnit ovat tarkoittaneet sitä, että tutkijan on enenevässä määrin hallinnoitava omaa identiteettiään ja työnkuvaansa yrittäjyyden ja itsensä brändäämisen termein sekä mukauduttava esimerkiksi julkaisemisessa uudensuomalaisuuden vaatimuksiin (Koskiahho 2021, 48). Puhutaan *uusliberaalista toimijuudesta* (Gershon 2011) tai *kilpailullisesta yrittäjäsubjektista*, joka kykenee helpommin neuvottelemaan ”portinvartijoiden ja päätöksentekijöiden kanssa kuin vanhan akateemisen kulttuurin edustajat” (Koskiahho 2021, 51).

Uudet vaatimukset alkavat näkyä paitsi tutkijan toiminnassa ja itseidentiteetissä, myös konkreettisesti hänen ruumiissaan. Englanninkielisiä, viittauksiin houkuttelevia, vertaisarvioituja artikkeleita on tuotettava mahdollisimman paljon, Twitter piipittää, JuFo-luokitukset kuumottavat niskassa. Samaan aikaan useat tutkijat voivat huonosti, kärsivät (mielen)terveysongelmista ja harkitsevat vakavasti alanvaihtoa.

Työn ja työuupumuksen historian tutkija Mona Mannevuototesi Kulttuurintutkimuksen päivillä pidetyssä paneelikeskustelussa (9.12.2021), että uusliberaaliin akateemiseen työhön kohdistuvaa kritiikkiä on helppo heittää ilmoille. Samalla uusliberaali on valua ja kritiikkiä pakeneva käsite, joka on ”kaikkiäällä ja ei missään”. Mannevuodon huomio on nähtävissä esimerkiksi ihmis- ja yhteiskuntatieteellisen julkaisemisen ja uuden korkeakoulupolitiikan kehämäisessä suhteessa. Nykyisen akateemisen työn raadollisesta luonteesta on kirjoitettu valtavasti kriittiseen sävyyn, mutta samalla kyseiset kirjoitukset satavat tutkijoiden julkaisu- ja luetteloiden ja yliopistoiden pisteytysjärjestelmien laareihin ylläpitäen omaa kritiikin kohdettaan (Koskiahho 2021, 49).

Julkaisuilla, teksteillä ja puheella on toisin sanoen performatiivista ja itseään uusintavaa voimaa, mutta vain oikeassa kontekstissa ja tätä voimaa tukevissa rakenteissa. Kiinnostavaa onkin tarkkailla, millaisia taktisia ja strategisia ohjeita tämän performatiivisuuden halluunottoon annetaan. Esimerkiksi Mannevuotovaroittaa ahdistuspuheen myös synnyttävän

ahdistuspuhetta ja neuvoo kääntämään tunnepuheen asemesta katsetta ”rakenteisiin”. Toisenlaista, positiivisen performatiivisuuden voimaan toiveikkaasti luottavaa yksilölähtöistä taktiikkaa edustaa *Väitöksen jälkeen: opas akateemiselle uralle* -teoksessa annettu ohje, jossa nuorta tutkijaa vinkataan laatimaan itselleen toimintaa motivoiva, seinätauluksi ripustettava ”akateeminen missiolause” (Isosävi & Lindholm 2021, 28–31; vrt. Ahmed 2010).

Vastaava rakenteellinen ongelma tietysti palautuu nykyistä akateemista julkaisumaailmaa ylläpitävään keskeiseen pyramidihuijaukseen, jossa kansainväliset suuret kustantajat käärivät tutkijoiden työstä hyvät rahat myymällä saman työn artikkelien muodossa takaisin yliopisto- ja tutkijayhteisölle. Tästä liiketoiminnasta nettoavat eivät maksa itse tuotteesta mitään – eivät tutkijoille eivätkä esimerkiksi artikkelien arvioijille – vaan hovin kustantavat pääasiassa julkiset tahot ja säätiöt tutkimusrahoituksen muodossa. Samalla suomenkielisten, kengännauhahudjetilla toimivien tieteellisten julkaisujen on yhä vaikeampaa saada rahoitusta – eikä *Elore* ole tästä poikkeus – vaikka ne tekevät juuri sitä, mitä tiedejulkaisemiselta toivotaan: julkaisevat huolellisesti toimitettua, parin klikkauksen päässä olevaa *open access* -tutkimusta.

Yrittäjäsubjektia rakennetaan nykyään jo tutkijanuran ensiportailta alkaen, esimerkiksi tutkijakoulujen puitteissa. Toinen tämän pääkirjoituksen kirjoittajista piti tänä syksynä Helsingin yliopiston jatko-opiskelijoille suunnattua *Writing Your Journal Article in Twelve Weeks* -kursssia, joka pohjautuu samannimiseen myyntimenestysoppaaseen (Belcher 2019). Kurssilla on tarkoitus tuottaa 12 viikossa mahdollisimman hyvin kansainvälisessä julkaisuprosessissa pärjääviä, argumenttivetoisia ja otsikoiltaan mahdollisimman klikattavia artikkeleita. Opiskelijat kurssilla olivat ihania, viisaita ja hyviä keskustelijoita, ja artikkeleistakin tuli hienoja. Samaan aikaan toistuvia keskustelunaiheita kurssilla olivat paine, ahdistus, kirjoittamisen vaikeus, perhe-elämän ja työn yhdistämisen ongelmat ja väsymys – ihanteellinen yrittäjäsubjekti kohtasi ahdistuspuheen.

Pitäisikö siis rakenteiden korjaamiseksi lopettaa *Writing Your Journal Article* -kurssin tarjoaminen? Ehkäpä ei. Mutta voisiko tutkijakoulu joskus järjestää myös *Kirjoita tosi syvällinen ja ihanan hidas artikkeli taikka muu teksti* -kurssin, mieluiten suomeksi, ruotsiksi, saameksi tai vaikkapa karjalan kielellä?

*****

Eloressa on onneksi mahdollista julkaista pitkään kypsyeitä tutkimuksen hedelmiä. Tämän numeron aloittaa Elli-Mari Aholan kirjallisuustieteestä ammentava artikkeli *Kalevalaa* hyödyntävistä muunnelmaromaaneista, joka syventyy eepoksen syntyhistorian uudelleenesittämisiin uusissa suomenkielisissä romaaneissa. Anssi Neuvosen ja kumppaneiden artikkeli karjalaisista muistin paikoista Helsingissä vaeltaa tarkkanäköisesti Karjalaa muistavissa helsinkiläisissä paikoissa, joissa limittyvät Helsingin arkkitehtuuri ja sen aineellisuus sekä muisteltu Karjala ja historiakulttuuri. Sonja Hagelstamin tekstissä analysoidaan YK-rauhanturvaajien valokuva-albumeita ja suunnataan katse kohti valokuvien esittämää kehollis-diskursiivista prosessia, jossa ”kalkkilaiva”-valkoisesta aloittelevasta rauhanturvaajasta tulee ruskettunut ”taistelija”. Meri Kytö tarkastelee kauden mukaisessa artikkelissaan jouluisaa taustamusiikkia ja sen kokemista kaupunkitilassa, sekä ehdottaa jouluisalla musiikilla kaupungin koristelua erityiseksi kalendaarisesti ajoitetuksi taustamusiikkikäytännökseen. Kaarina Koski ja Pasi Enges erittelevät numeron päätösartikkelissa metsänpeiton eli epätavallisen eksymisen

erilaisia tulkintamalleja ja sen selitysten variaatiota ja muutosta kansanomaisissa ja tieteellisissä diskursseissa. Monipuolisen artikkelikattauksen lisäksi numero sisältää tuttuun tapaan liudan ajankohtais- ja kirja-arviotekstejä.

Tämän kirjoituksen myötä myös väistyvä päätoimittaja Heidi Henriikka Mäkelä kiittää kaikkia asianosaisia hauskoista toimitushetkistä. Ensi vuonna Mäkelän tilalla Antti Lindforsin päätoimittajakumppanina jatkaa FT Anna Kinnunen Itä-Suomen yliopistosta. Rauhaa, kiireettömyyttä ja kiivasta rakenteiden tarkkailua kaikille!

Lähteet

- Ahmed, Sara. 2010. *Promise of Happiness*. Durham: Duke University Press.
- Belcher, Wendy Laura. 2019. *Writing Your Journal Article in Twelve Weeks. A Guide to Academic Publishing Success*. Second edition. Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Gershon, Ilana. 2011. "Neoliberal Agency." *Current Anthropology* 52 (4): 537–55.
- Isosävi, Johanna & Lindholm, Camilla 2021. *Väitöksen jälkeen: Opas akateemiselle uralle*. Helsinki: Art House.
- Koskiahho, Briitta. 2021. Yliopistoinstituution myllerrys ja uusliberalismi – esimerkkeinä Britannian yliopistot. *Tieteessä tapahtuu* 4: 46–51.
- Kuusela, Hanna, Veera Kaleva, Tuukka Tomperi, Mikko Poutanen ja Tuomas Tervasmäki. 2021. Korkeakoulupolitiikan muuttuvat valtasuhteet Suomessa. Säätiöyliopiston synty ja kamppailu yliopistodemokratiasta. *Politiikka* 63 (2): 158–187.
- Rinne, Risto, Arto Jauhiainen ja Raakel Plamper. 2015. Suomalaisen yliopiston itseymmärrys, itsepuolustus ja haasteet 1920-luvulta 2010-luvulle rehtoreiden puheissa. *Kasvatus & Aika* 9 (3): 172–243.